

Svar på skriftligt spörsmål SSS 57/2019 rd

Svar på skriftligt spörsmål om sametingets verksamhet

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 57/2019 rd undertecknat av riksdagsledamot Mikko Kärnä /cent:

Vilka åtgärder vidtar justitieministeriet för att sametinget ska iaktta lag och mänskliga rättigheter,

vad ämnar regeringen göra för att nyval till sameting, efter sametingsvalet 2019 som efter valnämndens beslut inte längre har legitimitet, förrättas i snabb ordning och med en ändamålsenlig kandidatuppställning och

ämnar regeringen avbryta finansieringen av sametinget på grund av att dess nuvarande politiska majoritet i sin verksamhet har påvisat att den inte ens har för avsikt att i sin verksamhet efterfölja författningar och högsta förvaltningsdomstolens beslut om den?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Samernas ställning som ett urfolk tryggas i grundlagen. Enligt 121 § i grundlagen har samerna språklig och kulturell autonomi inom sitt hembygdsområde. Om samernas kulturella autonomi föreskrivs i sametingslagen (974/1955). För skötseln av ärenden som hör till den kulturella autonomin ska samerna genom val som förrättas bland dem välja ett sameting.

I sametingslagen föreskrivs närmare om valförrättningen. I lagen anges även de rättsskyddsmedel som kan användas. Ministeriet kan inte ta ställning till beslut som fattats av valnämnden eller sametingets styrelse och som angår valförrättningen.

I ärenden som gäller anteckningar i vallängden har en person möjlighet att yrka rättelse och i sista hand överklaga ärendet till högsta förvaltningsdomstolen enligt 26 och 26 b § i sametingslagen. Rättelseyrkanden och besvärprocessen gällande begäran om upptagande i vallängden för valen 2019 pågår. Till den del som sametingets valnämnd genom själv rättelse utelämnade personer ur vallängden den 1 juli 2019, anfördes besvär direkt hos högsta förvaltningsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen har med sitt beslut (3561/2019) av den 1 augusti 2019 upphävt och strukit sametingets valnämnds beslut eftersom det inte gällde ett sådant uppenbart fel av teknisk natur som sametinget enligt sametingslagen genom själv rättelse har rätt att korrigera.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 57/2019 rd

Enligt 40 § i sametingslagen kan en röstberättigad söka ändring och rättelse om hen anser att valnämndens beslut om fastställande av valresultatet eller någon annan åtgärd i samband med valförrättningen står i strid med lag. I dessa fall behandlas rättelseyrkandet av sametingets styrelse, och ändring får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Om valnämnden har verkat i strid med lag och det har påverkat valresultatet, ska valresultatet rättas. Om valresultatet inte kan rättas, ska nyval utlysas. I 40 a § i lagen föreskrivs om förrättande av nyval på grund av besvär. I beslutet om nyval kan bestämmelser ges om vallängden och kandidatförteckningen som ska användas vid valet.

Förenta nationernas människorättskommitté offentliggjorde den 1 februari 2019 två avgöranden om Finland som gällde klagomål över kriterierna för upptagning i sametingets vallängd. Ärendena gällde högsta förvaltningsdomstolens beslut av den 30 september 2015 genom vilka den godkände att 93 sådana personer vars ansökan sametingets egna organ hade avslagit upptogs i sametingets vallängd. I beslutet konstateras att Finland kränkt rättigheter som tryggas i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. I sitt beslut betonade kommittén samernas självbestämmanderätt vad beträffar samernas ställning och medlemskap i samesamfundet samt samernas autonomi och betydelsen av det så kallade gruppgodkännandet.

De internationella konventionerna utgör en bestämmelsegrund för den internationella ordningen. Regeringen förhåller sig allvarligt till människorättskommitténs avgöranden och rapporterar till människorättskommittén om åtgärder som den vidtagit på grund av besluten.

På våren 2019 ansökte sametinget om återbrytande av beslut som högsta förvaltningsdomstolen gav åren 2011 och 2015 och som avvek från sametingets valnämnds och styrelses ställningstagande. Ansökan om återbrytande motiverades med människorättskommitténs beslut. Den 5 juli 2019 avslog högsta förvaltningsdomstolen ansökan om återbrytande (bl.a. årsboksbesluten HFD:2017:98 och HFD 2019:90). Trots att högsta förvaltningsdomstolen inte ifrågasatte människorättskommitténs synpunkter om den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och tolkningen av bestämmelser om urfolkens rättigheter i andra källor som gäller internationell rätt, ansåg den att före dessa beslut har internationella tillsynsorgan, som FN:s kommitté mot rasdiskriminering, haft varierande praxis i synnerhet vad gäller det inbördes förhållandet mellan självidentifiering och gruppgodkännande när det gäller att fastställa vem som är same.

Samernas språkliga och kulturella autonomi har en grundläggande betydelse för att trygga samernas rättigheter och för att bevara det samiska språket och den samiska kulturen. Statens ekonomiska ansvar fastställs i 2 § i sametingslagen enligt vilken anslag ska upptas i statsbudgeten för de uppgifter som avses i sametingslagen.

Arbetet för att reformera sametingslagen kommer att fortsätta i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Rinnes regering. I regeringsprogrammet konstateras det bland annat att staten har förbundit sig att respektera och främja samernas språkliga och kulturella rättigheter.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 57/2019 rd

Helsingfors 14.8.2019

Justitieminister Anna-Maja Henriksson